

ПРОГРАМА «НУЛЬОВИЙ ТРАВМАТИЗМ» ЯК КРОК ВПЕРЕД В ОХОРОНІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Полукаров Ю. О., к.т.н., доцент (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського);
Черненко Д. В., студентка (гр. ХО-51, ХТФ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Україною проголошено визнання загальнолюдських цінностей та пріоритет актів міжнародного права у галузі охорони праці. Кодекс законів про працю України статтею 8-1 стверджує: «Якщо міжнародним договором або міжнародною угодою, в яких бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство України про працю, то застосовуються правила міжнародного договору або міжнародної угоди» [1]. Останні зміни в склад Кодексу Законів про працю було внесено 25.07.2018, та вони не торкнулися цієї статті [2]. На практиці це передбачає застосування правил міжнародних актів, в яких Україна бере участь, у тому випадку, коли стандарти нашої держави не відповідають міжнародним. До таких документів належать ратифіковані парламентом України Конвенції та Рекомендації Міжнародної Організації Праці (МОП). Під патронатом МОП постійно працюють різні промислові комітети для вивчення умов праці в різних галузях, комітет експертів по застосуванню міжнародних актів та інші. Головна функція МОП – здійснення міжнародного правового регулювання питань праці [3].

Міжнародна асоціація соціального забезпечення (МАСЗ) співпрацює з Міжнародним бюро праці з метою покращення умов праці та зниження ризику травматизму та виникнення техногенних катастроф.

1. Жахлива статистика.

За даними деяких джерел, щорічно у світі гине та отримує тяжкі травми понад 3 мільйони людей через недотримання техніки безпеки та порушення правил охорони праці. Для порівняння: в 2016 сталося 16 авіакатастроф, в яких загинуло 303 людини, у 2017 – лише 9 (67 загинилих). Питання виконання вимог охорони праці – нагальне для України. Так, інтернет-газета «Ліца» наводить такі дані: Україна стоїть на другому місці після Португалії за рівнем виробничого травматизму та на 20 після Китаю за кількістю смертних випадків на виробництві, що в середньому в 4 рази перевищує рівень інших промислово розвинених держав. Також велика кількість осіб, що постраждали на підприємстві, не мали офіційного працевлаштування. За міжнародними оцінками, які наводить ця ж газета, за розмахом тіньової економіки Україні стоїть на 11 місці між Камбоджі та Беніном [4]. Газета «2000» наводить такі цифри, посилаючись на Фонд соціального страхування: у 2017 році кількість нещасних випадків на виробництві підвищилася на 4,2 % (на 199 випадків), при цьому зафіксовано зменшення кількості смертельно травмованих – на 8,8% (32 випадки). Отримали смертельну травму на виробництві 332 людини. Найнебезпечніша галузь економіки – видобувна промисловість та розробка копалин – 936 травмовано, 31 – смертельно [5].

Ці факти лише підтверджують, що питання охорони праці на підприємстві повинні стати пріоритетними для адміністрації та робітників. За даними МАСЗ, кожен долар, вкладений в розвиток охоронних заходів на підприємстві, приносить два долари прибутку, бо скорочує витрати на виплату страхувальних коштів, на проведення аварійно-рятувальних заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій, на відновлення навколишнього середовища при екологічних катастрофах тощо. Ці інвестиції позитивно впливають на мотивацію робітників, якість праці, ступінь задоволення робочих.

Саме тому фахівці Міжнародної асоціації соціального захисту (МАСЗ) провели опитування серед менеджерів, володарів та керівництва понад 1000 підприємств різних галузей з метою створення програми для впровадження нових досягнень з питань охорони праці в повсякденне виробництво.

На базі цього дослідження у 2017 році було створено нову концепцію «Нульовий травматизм», яка відзначається гнучкістю та може бути адоптована до конкретних вимог будь-якого виробництва в будь-якій державі [6]. Запущена ця концепція 4 вересня на XXI Всесвітньому конгресі з безпеки та гігієни праці в Сінгапурі. Наприклад, в Данії ця система безпеки праці діє на підприємствах 10 великих компаній. Один з переробних заводів компанії LEGO Group розташований серед міста, що свідчить про його безпеку для оточуючих. В Чехії 6 компаній пройшли сертифікацію Vision Zero, найвідоміша для нас – «Knauf», яка випускає фарби, лаки, будівні та оздоблювальні матеріали. В Австрії таких компаній 5, в Білорусі – 18 підприємств. 18 жовтня 2018 року в Китаї пройде 9 Міжнародний форум з питань безпеки виробництва, на якому розглядатиметься і ця програма та результати її впровадження.

«Нульовий травматизм» базується на трьох напрямках – безпека, гігієна праці (або здоров'я) та благополуччя робітників на всіх рівнях виробництва – так стверджують розробники програми. Ще в Україні існує програма з такою ж назвою, яка передбачає зменшення смертності під час дорожньо-транспортних подій до нуля [7].

2. «Нульовий травматизм» (Vision Zero).

Ця програма розрахована перш за все на активну участь керівництва та менеджерів підприємства, бо саме вони несуть відповідальність за дотримання вимог техніки безпеки та охорону праці. Але важлива роль відведена й звичайним працівникам, бо вони виконують уся інструкції та краще знають особливості виробництва. Автори проекту вважають, що варто радитися з робітниками, коли складаються інструкції з правил безпеки, бо саме робітники мають практичні знання та навички. Також це підвищує самооцінку робітника, він намагатиметься активніше дотримуватись цих інструкцій.

Проект пропонує перелік питань для встановлення загального рівня техніки безпеки на тому чи іншому виробництві. Також сформульовано «Сім золотих правил»:

1. Стати лідером – довести відданість принципам.
2. Виявляти загрози – контролювати ризики.
3. Встановлювати цілі – розробляти програми.

4. Створити систему безпеки й гігієни праці – досягти високого рівня організації.

5. Гарантувати безпеку й гігієну праці на робочих місцях при роботі зі станками та оснащенням.

6. Підвищувати кваліфікацію – розвивати професійні навички.

7. Інвестувати в кадри – мотивувати до участі.

Зупинимося на другому правилі. Більшість аварій на виробництві виникає через недотримання правил експлуатації (найвідоміша аварія – Чорнобильська АЕС). Аналіз аварійних, передаварійних та травмонебезпечних ситуацій дозволяє виявляти питання, що потребують особливої уваги та подальшого покращення.

Виконання четвертого правила гарантує безперебійну роботу підприємства, зменшення кількості несправностей, проблем з якістю продукції, бо передбачає регулярні навчання з техніки безпеки, перевірку дій працівників у разі виникнення надзвичайної ситуації тощо.

П'яте правило передбачає відповідність станків, приміщень, устаткування й робочих місць вимогам існуючих стандартів з охорони праці, а також уникнення або мінімізація негативного впливу цього на здоров'я робітників. Якщо немає можливості встановити нове обладнання, варто модернізувати старе. Також варто пам'ятати, що багато травм виникає саме під час ремонту або модернізації, якщо ці дії відбуваються без засобів захисту та належного дотримання правил безпеки.

Висновки. На жаль, на офіційному сайті не зареєстровано жодної української провідної компанії серед тих, хто є партнером. Це свідчить щонайменше про дві проблеми:

- підприємства не надто занепокоєні з приводу невідповідності власних правил техніки безпеки та охорони праці новим міжнародним стандартам;
- підприємства та їхні володарі не зацікавлені вкладати гроші в розвиток безпеки праці, хоча економічно доведено, що такі інвестиції окупуються.

Варто зрозуміти, що охорона та безпека праці в Україні повинні стати невід'ємною частиною розвитку виробництва у будь-якій галузі.

Література

1. Законодавство України про охорону праці: У 4-х томах. – К., 1995.
2. Кодекс про працю: [Електронн. ресурс]. – Режим доступу: <https://urist-ua.net/>.
3. Міжнародні правові акти про працю: [Електронн. ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.net/book/162/4647>.
4. Інтернет-газета «Ліца»: Юдіна, О. Кто ответит за смерть на стройплощадке. [Текст]. / О.Юдіна // Інтернет-газета Ліца. – 2018. – 05 березня. – [Електронн. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.litsa.com.ua>.
5. Газета «2000»: [Електронн. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.litsa.com.ua/show/a/>.

6. VISIONZERO: [Електронн. ресурс]. – Режим доступа: <http://visionzero.global/>.

7. Сайт громадської організації VISION ZERO: [Електронн. ресурс]. – Режим доступа: <http://visionzero.org.ua>.